

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (А.З.Підгорний)
« _____ » _____ 2016 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030506 «Прикладна статистика»

за темою:

**СТАТИСТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В
УКРАЇНІ**

Виконавець

студентка ІV курсу обліково-
економічного факультету

Бодрова О. В. _____
(підпис)

Науковий керівник

к.е.н., доцент Погорелова Т. В.

(підпис)

Одеса 2016

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Бодрової Олени Володимирівни

«Статистичний моніторинг грошово-кредитної політики в Україні»

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2016 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються сутність грошово-кредитної політики в Україні, основні категорії грошового обігу, статистична система показників аналізу грошового обігу та його складових. Розроблено та обґрунтовано статистичний алгоритм моніторингу грошової політики, відповідно до якого проведено статистичну оцінку монетарної політики. За допомогою індексного факторного аналізу оцінено вплив грошової маси та її швидкості на зміну ВВП. Побудовано та проаналізовано регресійну модель взаємозв'язку грошового обігу та основних макроекономічних показників. За отриманими результатами доведено підпорядкування монетарної політики України основним моделям управління грошово-кредитної політики держави та розроблені рекомендації з питань її реалізації.

Ключові слова:

Статистичний моніторинг, динаміка, структура грошового обігу, грошова кредитна політика, індексна факторна модель ВВП, кореляційно-регресійний аналіз.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	6
1.1. Сутність статистичного моніторингу грошово-кредитної політики України	6
1.2. Система економіко-статистичних показників та алгоритм статистичного моніторингу грошово-кредитної політики в Україні.....	19
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ МОНІТОРИНГУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	19
2.1. Методика побудови статистичних показників грошово-кредитної політики в Україні.....	29
2.2. Кореляційно-регресійний аналіз грошово-кредитної політики та його етапи.....	39
РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЗА 2013 – 2015 рр.....	47
3.1. Статистична характеристика часткових та узагальнюючих показників, грошово-кредитної політики в Україні.....	47
3.2. Побудова та оцінка регресійної моделі грошового обігу у 2013-2015рр.....	70
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Запорукою забезпечення економічного зростання в країні виступає ефективна реалізація грошово-кредитної політики, значущість якої в системі державного регулювання економіки в сучасних умовах суттєво підвищується. Стабільність національної грошової одиниці, керованість інфляції, зниження відсоткових ставок, належне виконання функцій банківською системою та підтримання фінансової стабільності дозволять сформувати підґрунтя економічного зростання, оскільки сприятимуть активізації фінансово-господарської діяльності в реальному секторі та відновленню довіри до фінансового сектору. Отже, виникає об'єктивна потреба у формуванні та розвитку цілісного уявлення про механізм впливу грошово-кредитної політики на економічне зростання країни.

Розвиток фінансово-кредитної системи країни визначається ефективністю монетарного регулювання, що базується на використанні дієвого інструментарію грошово-кредитної політики. На кожному етапі економічного розвитку країни центральний банк визначає цілі своєї діяльності, що передбачають пріоритетність використання окремих інструментів. В Україні на законодавчому рівні формуються основні засади грошово-кредитної політики на кожний рік, де визначається перелік інструментів та методів, за допомогою яких відбувається регулювання фінансово-кредитної системи країни.

Розвиток кредитних систем, ринку позичкових капіталів дещо зменшили безпосередній вплив центрального банку на формування попиту та пропозиції грошової маси. За таких умов зростає ефективність інструментів опосередкованого впливу на діяльність грошово-кредитної системи. Допоміжні інструменти регулювання грошово-кредитної політики відіграють також не останню роль: вони доповнюють дію основних інструментів.

В сучасних умовах значення грошової маси в економіці держави постійно змінюється, відкриваються нові аспекти грошового обігу, як регулятора економіки держави. Від обсягу, структури і підкріплення грошовою масою залежить розвиток

всього ринкового механізму країни. Тому узагальнення досвіду аналізу грошової маси, особливо статистичного, є актуальним та сучасним у будь-яких умовах.

Значний внесок у розробку методології та методики дослідження грошово-кредитного ринку внесли вітчизняні та зарубіжні науковці: А. Сміт, Д. Рікардо, Дж.М.Кейнс, М. Фрідман, В.Н. Салін, А.М. Мороз, Н.А. Богородська, В.С. Стельмах, В. І.Міщенко, Л.М. Рябініна, А.В. Сидорова, С.С. Герасименко, А.В.Головач, А.М. Єріна та інші.

Зважаючи на велику кількість наукових розробок, що мають важливе теоретичне та практичне значення для оцінювання монетарного ринку України, ще багато питань потребують подальшої розробки та статистичного обґрунтування. В першу чергу це проблеми, пов'язанні з використанням кореляційно-регресійного аналізу для виявлення підпорядкування грошово-кредитної політики країни до економічних течій кейнсіанства чи монетаризму.

Мета випускної роботи полягає у розробці алгоритму статистичного моніторингу грошово-кредитної політики України та відповідно до алгоритму аналізу грошового обігу та оцінки впливу макроекономічних показників на його стан.

Задля досягнення поставленої мети було визначено та вирішено такі завдання:

1) розкрити сутність основних моделей управління грошово-кредитною політикою держави: кейнсіанства та монетаризму;

2) розробити та обґрунтувати алгоритм статистичного моніторингу грошово-кредитної політики країни;

3) за допомогою кореляційно-регресійного аналізу виявити основні залежності між показниками грошового обігу і результативними макроекономічними показниками;

4) адаптувати індексну функціональну модель ВВП та оцінити вплив основних факторів (грошової маси, швидкості грошової маси) на зміну ВВП.

5) визначити перспективи розвитку грошово-кредитної політики в Україні.

Об'єктом дослідження обрано грошово-кредитний ринок України та його складові.

Предметом дослідження є грошово-кредитна політика країни та її монетарна система.

Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових та фундаментальних положень економічної та статистичної науки.

Інформаційну основу дослідження становлять офіційні дані Державного комітету служби статистики та Національного банку України.

Усі розрахунки та побудова графіків проводились за допомогою програми Microsoft Excel. Розрахунок кореляції та регресії відбувався за допомогою пакету «Аналіз даних» у системі Microsoft Excel.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах відкриваються нові аспекти грошового обігу, як регулятора економіки держави. Від обсягу, структури і підкріплення грошовою масою залежить розвиток всього ринкового механізму країни. Тому узагальнення досвіду аналізу грошової маси, особливо статистичного, є актуальним та сучасним у будь-яких умовах.

В ході наукового дослідження були вивчені теоретичні та практичні викладки, які висвітлюють вітчизняний та закордонний досвід моніторингу провідних фахівців, таких як А.З. Підгорний, Т.В. Погорелова, М.В. Пугачева, А.М. Єріна, Т.В. Андросова, В.К. Галіцин та інші вчені. Під час дослідження було визначено і розкрито сутність статистичного моніторингу грошово-кредитної політики.

Отже, моніторинг - це процес поточного спостереження, контролю, оцінювання, аналізу і прогнозування ключових процесів у суспільстві на базі статистичних даних.

Статистичний моніторинг повинен задовольняти цільову спрямованість інформаційних процесів та максимальну об'єктивність отриманих висновків на кожній стадії обробки даних.

Статистичний алгоритм моніторингу був розроблен стосовно грошово-кредитної політики держави. В загальному розумінні грошово-кредитною політикою є комплекс взаємопов'язаних та спрямованих на досягненні певних цілей, заходів щодо регулювання грошового ринку, яке проводиться державою через свій центральний банк. Грошово-кредитну політику називають монетарною, оскільки вона є політикою у сфері управління кількістю грошей і обігу. Грошово-кредитна політика має такі цілі, як забезпечення росту національного доходу, стабільності цін, національної грошової одиниці та фінансової системи держави.

У функціонуванні економічної системи країни головну роль відіграють гроші і грошовий обіг. Процес суспільного відтворення відбувається безперервно, тому безперервним є й рух грошей, що його обслуговує.

Отже, для оцінки грошово-кредитної політики було побудовано алгоритм статистичного моніторингу грошово-кредитної політики, реалізація якого дозволила проаналізувати та оцінити вплив макроекономічних показників грошово-кредитної політики: швидкості грошової маси, обсягу валового внутрішнього продукту, грошової маси та її структури, рівня інфляції, облікової ставки та ін.

У грудні 2015 року сукупна грошова маса склала - 994062 млн. гривень, що на 3,9% більше ніж в 2014 році. Це обумовлено поступовим щорічним збільшенням обсягів складових грошового агрегату МЗ.

Відмітимо, що в Україні однією з особливостей грошової системи є висока питома вага готівки, яка впродовж останніх років та й взагалі за весь період існування національної економіки України залишається значною. У 2015 році частка готівкової грошової маси в загальному обсязі склала 28,4% . Це обумовлено зниженням довіри людей до банківської системи, через низькі доходи населення, високої інфляції, стрімкого економічного спаду та наявності значних обсягів обороту тіньової економіки, майже 30% грошової маси обертається поза банками і не контролюється банківською системою. Також, що стосується грошового агрегату М1 ми теж маємо негативні результати, а саме частка грошового агрегату М1 збільшилась за останні роки на 5,28%, це свідчить про те, що на сьогоднішній день країна має низький рівень кредитних ресурсів.

Отже, отримані результати говорять про нестабільність банківської системи України та дуже значний рівень тіньової економіки. Але все ж таки є зміни до позитивної динаміки щодо готівкових коштів у 2015 на кінець року порівняно з 2014 роком у грудні частка М0 зменшилась з 29,57% до 28,44%.

В 2014 році економіка країни відчула внутрішній та зовнішній дисбаланс, що був визван військовим конфліктом на Сході України і усіма його наслідками. Тому у 2014 році спостерігається негативна тенденція зниження реального ВВП на 77915 млн.грн. або на 6, 8% відносно 2013 року. А номінальний рівень ВВП навпаки збільшується на 6,9% у порівнянні з 2013 роком. Таке відхилення між показниками номінального і реального ВВП свідчить про інфляційні процеси в країні в зв'язку з ростом цін на товари та послуги з одночасним скорочення обсягів виробництва,

споживання (надання) цих товарів (послуг), що не могло не позначитись на зниженні купівельної спроможності населення та його добробуті.

Рівень ВВП залежить від двох показників :обсягу грошової маси та швидкості її обертання. Проаналізувавши індексну функціональну модель ВВП було визначено, що за рахунок зміни швидкості грошової маси рівень ВВП зменшився на 58,8 млрд. гривень або на 4%, а за рахунок збільшення обсягу грошової маси рівень ВВП збільшився на 159,8 млрд. гривень або на 10,9%. Отже на динаміку рівня ВВП достатньо сильно впливає зміна обсягу грошової маси, а зменшення швидкості грошової маси свідчить, про те, що в Україні дуже низька інтенсивність використання запасу грошей в обігу.

Особлива увага в процесі статистичного моніторингу уділялася виявленню взаємозв'язків між основними макроекономічними показниками, які опосередковують монетарну політику. З цією метою побудовано та поаналізовано регресійні моделі. Покрокова реалізація алгоритму кореляційно-регресійного аналізу показала, що на грошову масу, яка опосередкує грошовий обіг впливає тільки один фактор – валютний курс. Зростом середньозваженого курсу гривні за 100 од. Доларів США на 1 грн грошова маса збільшиться в середньому на 86,83 грн. .

За всіма статистичними характеристиками отримана регресійна модель залежності грошової маси від валютного курсу статистично значима: 76,0% обсягу грошової маси пояснюється зміною валютного курсу. Також було розраховано рівень p – значущості обох коефіцієнтів регресії, які потрапляють у критичну область ($9,08244625906862E - 10 < 0,05$; $0,00508804182373514 < 0,05$), що свідчить про те що модель у цілому і окремі її коефіцієнти є статистично значущими, надійними.

Результати проведення дослідження доводять, що економіка України і її грошова система не підчиняється класичним економічним моделям управління грошово-кредитної політики, тобто в Україні склалась неефективна грошово-кредитна політика, яка направлена на зовнішню залежність від фінансових джерел зарубіжних країн. Інакше кажучи, економіка України повністю залежить від курсу долара США, а не від внутрішніх чинників економіки.

Для розвитку економіки країни необхідно розвивати сільськогосподарський, аграрний, промисловий, виробничий сектори економіки, що дозволить збільшити кількість робочих місць та налагодити експорт українських товарів за кордон. Також необхідно стабілізувати та зміцнити курс державної валюти, зробити більш прозоре законодавство, ефективно використовувати національні кошти, поступово узгоджувати правові та економічні аспекти розвитку за зразком ЄС, спрямувати дії на боротьбу з корупцією. Потрібно змінити процедуру отримання ліцензій та кредитів, врегулювати зовнішньоторгові операції та виконання контрактів, зменшити податковий тиск і спростити процедуру сплати податків, та, що дуже важливо, захистити права інвесторів. Економіка України дуже страждає через недостатній приток інвестицій, що гальмує розвиток туризму і ін.

В умовах формування сучасної моделі міжнародного поділу праці (МПП), основу якої має становити якісно оновлена технологічна база виробництва, Україна повинна поступово, цілеспрямовано розв'язувати проблеми ефективної участі у МПП, використовуючи зовнішньоекономічні зв'язки для реалізації національних економічних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. БЮЛЛЕТЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ (електронне видання) Статистичні матеріали [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/files/stat.pdf>
2. ВВП України та його вплив на життя українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/vvp-ukrayini-ta-jogo-vpliv-na-zhittya-ukrayintsiv/>.
3. Галіцин В.К. Системи моніторингу в управлінні економікою // Моделювання та інформаційні системи в економіці. - К, 2001. - № 66.
4. Деньги и кредит : учебник / Л.Н.Рябинина ; и.о. Одес. нац. экон. ун-т . - ЦУЛ , 2014. - 608 с.
5. Долан Э.Дж. и др. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. Ред. В. Лукашевича. – Л., 1991. – 448 с.
6. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: Навчальний посібник – К., 2001.
7. ІНДЕКС СПОЖИВЧИХ ЦІН В УКРАЇНІ ТА ІНШИХ КРАЇНАХ СВІТУ У 2015 РОЦІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analityka/indeks-spozhyvchyh-cin-v-ukrayini-ta-inshyh-krayinah-svitu-u-2015-roci>
8. Індекс споживчих цін: сприйняття та реальність: Посібник для користувачів / За 86ац.. Ю.М.Остапчука. — К.: Державний комітет статистики України, 2006. — 56 с.
9. Індокси споживчих цін на товари та послуги у 2001-2015рр., Експрес-випуск [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Інфляційний звіт і Макроекономічний прогноз НБУ (січень 2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27159663>

11. Інфляційний звіт НБУ за вересень 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=22249640>
12. Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2010–2014 роки [Електронний ресурс]. Статистичний збірник. Державна служба статистики України / за редакцією І. М. Нікітіної, Київ, 2015.- С.18 Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Коваленко Д.І. Гроші і кредит: теорія і практика: навч. Посіб. / Д.І. Коваленко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 344 с.
14. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014-2015 рр. (частина 1: Загальна оцінка макроекономічної ситуації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/kompleksna-otsinka-ekonomichnoyi-situatsiyi-v-ukrayini-u-2014-2015-rr-chastina-1-zagalna-otsinka-makroekonomichnoyi-situatsiyi/>.
15. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція № 254к/96-ВР від 28.06.1996. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/конституція>
16. Концептуальні засади моніторингу / В. К. Галіцин, О. П. Суслов, Н. К. Самченко // Бізнес Інформ. – 2013. - № 9. – С. 330-335.
17. Кремень В.М. Фінансова статистика [Текст] навч. Посіб. / В.М. Кремень, К 79 О.І. Кремень – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 368 с. ISBN – 978-617-673-299-0
18. Курс лекцій з дисципліни «Банківська статистика» для студентів ІV курсу денної форми навчання спеціальностей «Банківська справа», «Прикладна статистика» (Уклад.:Т.В. Погорелова, О.П. Русева, К.В. Вітківська – Одеса:ОДЕУ, ротاپронт, 2011р. – 142 с.).
19. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: Монографія // За заг. Ред. Канд. Економ. Наук, професора А.З. Підгорного – Одеса: Атлант, 2012. – 303 с.
20. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і 87ац.87к87- 87ац. ринків / Пер. з 87ац.87. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К.: Основи, 1999. – 963 с.

21. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с. ISBN - 978-966-484-044-3
22. Мониторинг и оценка (методические рекомендации) // Разработано Международным альянсом по ВИЧ/СПИД. – К.: 2004. – 112 с.
23. Облікова ставка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647
24. Опря А. Т. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань). Навч. Посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
25. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік // Вісник Національного банку України. – 2014. - № 10. – С. 5-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_10_3
26. Погорелова Т. В. До питання моніторингу фінансових результатів підприємств / Т. В. Погорелова // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали четвертої міжнар. Наук.-практ. Конф., 18 вересня 2015 р. – Одеса: Атлант, 2015. – С. 281-282.
27. Положення про процентну політику Національного банку України // Постанова Правління Національного банку України від 18.08. 2004 р. № 389.
28. Поняття державного зовнішнього боргу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org
29. Про грошову реформу в Україні [Електронний ресурс]: Указ Президента України №762/96 від 25.08,1996. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
30. Про державну статистику [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України від 17.09.1992 № 2614-ХІІ– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
31. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України №679-ХІV від 20.05.1999, зі змін, та доп. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/npo%20НацiоНалbНирiи%206aНк>

32. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV, зі змінами і доповненнями.
33. Статистичний моніторинг ділової активності підприємств: підруч. [для студ. Вищ. Навч. Закл.] /М.В. Пугачова, Н.О. Парфенцева, О.В. Гончар; Національна академія статистики, обліку та аудиту. – К.: ТОВ «Видавничо-поліграфічний дім «Формат», 2011. – 468 с.
34. Федорченко В.К., Фоменко Н.А., Скрипник М.І., Цехмістрова Г.С. Педагогіка туризму: Навч. посібник. –К.: Видавничий дім "Слово", 2004. – 296 с.
35. Швець В., Царук О. Методологічні засади побудови системи статистичного моніторингу державного боргу //Вісник КНУ ім. Т.Шевченка, Серія ЕКОНОМІКА – 2008.- № 99-100. – С.1-7.
36. Шевяков А. Ю. Социально-экономический мониторинг: концепция, проблемы, перспективы / А. Ю. Шевяков, Г. Б. Клейнер // Экономика и математические методы. – 1993. – Т. 29. – Вып. 1. – С. 5 – 14
37. Шитов С. Е. Образовательные стандарты и контроль качества // Сборник выступлений и статей российских, голландских и датских экспертов «контроль качества в образовании», - Пермь, 1996. - С.3-24.
38. Янковой О.Г. Моделювання парних зв'язків в економіці/Навч. Посібник. – Одеса: Оптимум, 2001. – 198 с. – ISBN 966-7776-21-4